

Borovský, Tomáš

Jiří Malíř (1949) : rodem Valach, rozhledem Evropan, profesí historik

In: *Pod ochranou Kleió : historické obory na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity*. Borovský, Tomáš (editor); Němec, Jiří (editor). Vydání první Brno: Masarykova univerzita, 2019, pp. 64-65

ISBN 978-80-210-9258-7; ISBN 978-80-210-9259-4 (online : pdf)

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/141046>

Access Date: 17. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

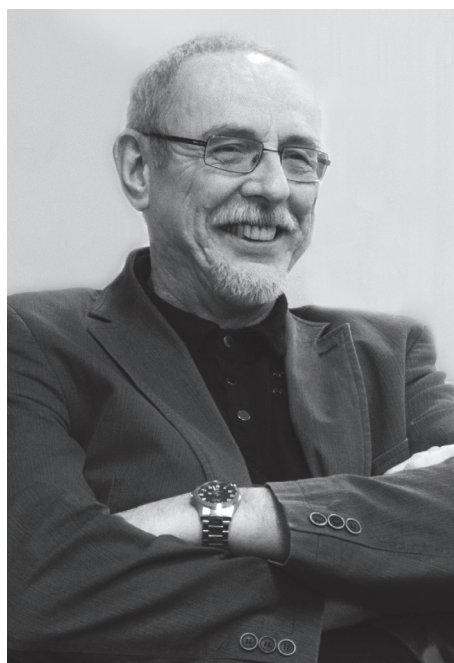
a sociálních dějin Milanem Myškou se podílel na přípravě dějin Ostravy nebo nedokončené třísvazkové syntéze dějin Vítkovických železáren. Avšak pro dlouhodobý vědecký profil Ctibora Nečase bylo rozhodující setkání s Josefem Macůrkem a Josefem Kabrdou. Jejich univerzitní přednášky a semináře ho přivedly k celoživotnímu zájmu o dějiny jihovýchodní Evropy. Od šedesátých let věnoval Nečas desítky drobnějších i rozsáhlejších studií převážně vztahu českých politických elit k Balkánu před první světovou válkou (například *Balkán a česká politika*, 1972) a pronikání českého bankovního kapitálu do jihovýchodní Evropy (*Na prahu české kapitálové expanze*, 1982; *Podnikání českých bank v cizině 1898–1918*, 1993). Umně přitom propojoval přístupy politických a hospodářských dějin a současně překvapoval mimořádnou schopností objevovat důležitá témata, která jiní badatelé neviděli nebo přehlíželi (*Mezi muslimkami. Působení českých lékařek v Bosně a Hercegovině v letech 1892–1918*, 1992).

K tématu neviděnému patřila na přelomu šedesátých a sedmdesátých let také genocida romského etnika za druhé světové války. Od první studie o tzv. cikánské otázce letech 1939–1942, publikované na stránkách *Časopisu Matice moravské* v roce 1972, nebylo v následujících více než čtyřech desetiletích téměř jediného roku, v němž by Nečasova odborná bibliografie nebyla obohacena o další titul z dějin romského etnika. Úkol byl o to obtížnější, že nemohl navázat na žádné předchozí výzkumy. Výzkum ztěžovala také skutečnost, že pramenná základna byla velmi roztržštěná a neexistovala ani žádná psaná romská tradice. Nejen pro práci s těmi, kteří přežili romský holokaust, bylo nezbytné rozvinout přístupy pro historika tehdy nové, a sice orálně-historické metody. První syntéza *Nad osudem českých a slovenských Cikánů v letech 1938–1945* (1981) vyšla po desíti letech výzkumu. V novějších přepracováních byla kniha ještě podstatně rozšířena a vyšla také v anglickém překladu (*Českoslovenští Romové v letech 1938–1945*, 1994; *The holocaust of Czech Roma*, 1999). Obě publikace se rychle zařadily na čelné místo v mezinárodní bibliografii nacistického holokaustu. V posledních letech se Nečas rozhodl zasadit romský holokaust do širokého historického kontextu. Pro odborníky vydal syntézu *Romové na Moravě a ve Slezsku (1740–1945)* (2005), pro neobornou veřejnost připravil lehkým perem napsaný *Špalíček romských miniatur* (2008), přibližující dějiny romského etnika prostřednictvím konkrétních lidských osudů.

Jiří Malíř (1949)

Rodem Valach, rozhledem Evropan, profesí historik

Valašské kořeny Jiří Malíř nezapře. Duše každé společnosti, bezedná studnice historek, v nichž vypravěč s ironickým nadhledem potvrzuje roli roztržitého profesora, výtečný zpěvák. A také charismatický a tolerantní vedoucí historického ústavu, empatický učitel a přední znalec politického systému 19. století. Po studiích historie a češtiny nastoupil v roce 1973 na aspirantské místo a již o dva roky později podal rigorózní práci o pokrokovém hnutí na Moravě v letech 1896–1906. Úspěšnou obhajobou doktorské práce o lidové straně na Moravě získal v roce 1981 titul kandidáta věd, v devadesátých letech se habilitoval a následně byl jmenován profesorem. Po dvě desetiletí, v letech 1998–2017, stál v čele historického ústavu, který zdárně provedl obtížným obdobím finančních škrťů a studijních reforem, předsedal oborové komisi pro doktorské

studium, stále zůstává členem vědecké rady Filozofické fakulty Masarykovy univerzity a vědeckých rad dalších univerzit.

Badatelsky se věnoval a věnuje především politickému systému rakousko-uherské monarchie, od politických stran se ale jeho zájem postupně rozšiřoval k celistvějšímu pohledu na společnost 19. století. Jeho první knihou byla přepracovaná doktorská práce *Vývoj liberálního proudu české politiky na Moravě. Lidová strana na Moravě do roku 1909* (1985), na kterou navázal šířeji koncipovanou důležitou monografií *Od spolků k moderním politickým stranám. Vývoj politických stran na Moravě v letech 1848–1914* (1996). S lehkou nadsázkou bychom mohli říci, že jde o moravský politický doplněk ke klasické práci Otto Urbana *Česká společnost 1848–1918*. Na základě detailního vytěžení pramenů rozlišil Malíř základní směry v české politice na Moravě a precizně je analyzoval. Přístup na prvý pohled faktografický přerůstá v jeho díle v analýzu politických mechanismů, motivací a kolektivních trendů. Dalšími pracemi publikovanými doma i v zahraničí Malíř překračoval prostor Moravy. Přípravoval si tak půdu pro dva velké podniky, které zaštitil jako vedoucí autorského kolektivu. Jde o monumentální dvoudílnou publikaci *Politické strany. Vývoj politických stran a hnutí v českých zemích a Československu 1861–2004* (2005, redakce spolu s Pavlem Markem) a neméně úctyhodný svazek *Biografický slovník poslanců moravského zemského sněmu v letech 1861–1918* (2012). Autorsky se uplatnil i v sedmém a osmém svazku rozsáhlého díla *Die Habsburgermonarchie 1848–1918* (2000, 2006), vydávaného Rakouskou akademií věd. Takřka nepřeborné je spektrum sborníků, které sám nebo s kolegy či svými žáky inicioval a redigoval. Námátkou připomeňme alespoň *Der Erste Weltkrieg und die Beziehungen zwischen Tschechen, Slowaken und Deutschen Reich* (2001), *Člověk na Moravě 19. století* (2008) či *Sozial-reformatorisches Denken in den böhmischen Ländern 1848–1914* (2010). Významný příspěvek na poli ediční práce představuje vydání Belcrediho deníků, které publikoval s Lotharem Höbeltem a Johannesem Kalwodou, *Die Tagebücher des Grafen Egbert Belcredi 1850–1894* (2017).

Malířovo vědecké působení se neomezuje pouze na publikační činnost. Jeho velkým organizačním výkonem bylo v letech 2005–2011 vedení *Výzkumného střediska pro dějiny střední Evropy: prameny, země, kultura*; po Janu Janákovi převzal předsednictví Matice moravské a vedení *Časopisu Matice moravské*; je členem redakční rady *Českého časopisu historického* a řady dalších odborných periodik. Je též předsedou redakční rady projektu sedmisvazkových *Dějin Brna* (2009–2019). Jeho práce byla ohodnocena několika cenami, z nichž asi nejvýznamnější je Cena Antonína Gindelyho, kterou mu v roce 2006 udělil Institut pro podunajský prostor a střední Evropu ve Vídni. Tato cena dokládá, stejně jako Malířovo členství v česko-německé komisi historiků, jeho odbornou působnost v zahraničí.

K šedesátým narozeninám Jiřího Malíře vydali jeho kolegové a žáci sborník *Historik na Moravě* (2009), hlavní aspekty jeho dosavadního díla pak připomíná výbor studií *Občanská společnost na Moravě. Spolky, strany, elity* (2014). V současné době vydal ve spolupráci s Milanem Řepou další ze svazků syntézy *Dějiny Moravy*, věnovaný období let 1780–1914, a zpracovává rozsáhlé kapitoly o Brně v 19. století do čtvrtého dílu *Dějin Brna*. Početná skupina jeho žáků se stále rozrůstá o nové diplomandy a doktorandy, kteří vzcházejí z jeho seminářů věnovaných dějinám a politickým systémům 19. století.